

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ תשא, י"ח אדר, ה'תשל"ב

חלק ב – יוצא-לאור לש"פ ויקהל, מבה"ח אד"ש, היתשע"ט

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה

שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הילדה דינה שתחי

ליום הולדתה ז' אדר ראשון ה'תשע"ט

ולזכות אחי ואחותה

לוי, נחמה, שלום דובער, מרדכי, שניאור זלמן,

משה, ישראל ארי' לייב וניסן

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' מנחם מענדל וזוגתו מרת דאברושא

שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

גרייזמאן

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' שמואל שיחי גרייזמאן

הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת רבקה שיינא שיחיו פעוונזנער

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ ויקהל, פ' שקלים, כ"ה אדר ראשון, מבה"ח אדר שני הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שני מהתוועדות ש"פ תשא, י"ח אדר, ה'תשל"ב, הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל אי"ה לש"פ תשא).

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

יום ג' ויקהל, ה'תשע"ט,

תשעים שנה לנישואי כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית נ"ע זי"ע,

ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2019 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5779 • 2019

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

ועד הנחות בלה"ק

מכון להוצאה לאור תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

Lahak Hanochos Inc. 788 Eastern Parkway, Suite 408, Brooklyn, N.Y. 11213

Tel. (718) 604-2610 Email: info@lahak.org

ב"ה. חודש שמריבין בו בשמחה, כפליים לתושי, ה'תשע"ט.

לחסידי היתה אורה

הננו שמחים לבשר לעדת החסידים והתמימים
כי לקראת ימי הפורים הבעל"ט יהי' ניתן להשיג

תורת מנחם כרך סד

הכולל את מאמרי דא"ח ושיחות קודש

מש"פ צו, ח' ניסן שבת הגדול, עד י"ב תמוז ה'תשל"א

*

החברים במועדון המנויים יקבלו הספר לקראת ש"פ זכור

הספרים יגיעו ביום שני י"א אדר שני לחנויות הספרים קה"ת

www.lahak.org או: www.bookstock.co.il

או בטלפון: בארה"ב 718-604-2610; באה"ק 03-9606-018

„ומשלוח מנות איש לרעהו"

דאג לשלוח לרעך את המשלוח המנות

החסידי המושלם, ספר חדש מתורתו

של הרבי לקראת חג הפורים הבעל"ט

ב

בי"ה. כי מ"ח תשי"ד
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ממוצש"ק בו כותב באשר איננו שבע רצון מדירתנו עתה, הנה עלתה בדעתו אולי לקחת ולקנות בשותפות בית של ב' או ג' דירות, אלא שאז צריך יהי להשקיע בזה המעות שיש לו, ואפשר שיצטרך להם כדי להכנס לאגודת השוביים וא"כ תהי זה מניעה, ושואל חווי"ד בזה.

הנה לדעתי נכון לחפש אחר דירה יותר טובה ובמשך החיפוש בטח יתברר אם לקנות או לשכור, והחשש שבאם יקנה מה יהי כשיצטרך לו הכסף בשביל הכניסה להאגודה הני"ל, הנה יחשוב עדי"ז כשיבוא הדבר לפועל, ובפרט שלפי מכתבו הנה זה ענין לאמצע הקיץ הבע"ל, ומי יודע אם בתחלה או לבסוף הקיץ, והשי"ת המפליא לעשות בודאי יראה דרך גם לזה בזמן המתאים, ובכלל צריכה להיות הנהגה של ואתהלכה ברחבה היינו בקביעות עתים בתורת הנגלה ובתורת החסידות ולאריכות בעבודת התפלה ובמילא להנהגה כזו גם כן בעניינים הגשמיים ואז יקיים השי"ת הבטחתו הרחב פיך — ואמלאהו. בודאי משתתף בשיעורים הנלמדים ברבים נוסף על מה שלומד בפני עצמו.

בברכה.

ב

ואתהלכה ברחבה: תהלים קיט, מה.
הרחב פיך — ואמלאהו: שם פא, יא.

יג. דובר בהתוועדות של פורים⁷⁴ אודות המכתב בהמשך ליו"ד שבט⁷⁵ בנוגע לענין החינוך,

— שזהו ענין שקשור גם עם ימי הפורים, כי, ביטול הגזירה הי' עי"ז שמרדכי קיבץ כ"ב אלף ילדי ישראל ועשה מהם תינוקות של בית רבן, עי"ז שעסק עמהם בתורה ותפלה, עד שאמרו לו "אתך אנחנו בין לחיים ובין למות", ועי"ז "קול גדיא" (כלשון המדרש⁷⁶) בטלה הגזירה למעלה —

שבו הובאה הענין ד"ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר⁷⁷, שמביא הרמב"ם⁷⁸ בנוגע לדין ש"מלמד תינוקות שבא חבירו ופתח בית ללמד תינוקות בצדו כדי שיבואו תינוקות אחרים לו או כדי שיבואו מתינוקות של זה אצל זה, אינו יכול למחות בידו", אף שבגמרא⁷⁹ הובא הטעם ד"קנאת סופרים תרבה חכמה" — כי, ידוע בכללי הרמב"ם⁸⁰ שמביא פסוק שלא נזכר בגמרא באם הוא מבואר יותר; ונתבאר⁸¹ הטעם מדוע דוקא הרמב"ם הביא הפסוק "יגדיל תורה ויאדיר", המבואר יותר, ואילו בגמרא הובא הטעם ד"קנאת סופרים".

והעירו על זה, שלכאורה אין מקום מלכתחילה לקושיא מדוע לא הביא הרמב"ם הטעם ד"קנאת סופרים תרבה חכמה" שבגמרא, כי:

בגמרא מדובר רק אודות הדין ד"מושיבין סופר בצד סופר", שעל זה שייך הטעם ד"קנאת סופרים תרבה חכמה", אבל ברמב"ם הובא תחילה הדין בנוגע למבוי שמעולם לא הי' בו מלמד תינוקות, ש"אחד מבני מבוי שביקש להעשות מלמד . . אין יכולין שכניו למחות בידו" (ולומר לו אין אנו יכולין לישן מקול התינוקות), ואח"כ מוסיף "וכן מלמד תינוקות שבא חבירו ופתח בית ללמד תינוקות בצדו כו".

וכיון שבנוגע לדין הראשון ("אחד מבני מבוי שביקש להעשות מלמד . . אין יכולין שכניו למחות בידו") לא שייך הטעם ד"קנאת סופרים תרבה חכמה" (ששייך רק בנוגע לדין השני, אודות "מלמד תינוקות שבא חבירו ופתח בית ללמד תינוקות בצדו"), אין מקום להקשות למה לא הביא הרמב"ם הטעם ד"קנאת סופרים תרבה חכמה" — שהרי לא הי'

(74) סכ"ט (לעיל ע' ...).

(75) מ"מוצאי ש"ק פ' בשלח, אור ליום ראשון פ' יתרו" (אג"ק חכ"ז ע' שכד ואילך).

(76) ראה אסת"ר ספ"ט. פ"י, ד. ויק"א

פכ"ח, ו. ועוד.

(77) ישעי' מב, כא.

(78) הלי' ת"ת ספ"ב.

(79) ב"ב כא, סע"א. כב, רע"א.

(80) ראה יד מלאכי בכללי הרמב"ם אות ד.

(81) נדפס ב"הוספה" בשוה"ג למכתב

הנ"ל (אג"ק שם ע' שכו ואילך).

יכול להביאו בגלל שאינו שייך בדין הראשון (ולכן הוצרך להביא הטעם ד"יגדיל תורה ויאדיר").

יד. והמענה על זה:

ידוע⁸² גודל הדיוק בדברי הרמב"ם בכל תיבה כו', ועד שגם סדר הדברים הוא בתכלית הדיוק, שלכן יש כמה דינים שלמדים מהסדר בדברי הרמב"ם.

וכיון שכן, הנה אם הרמב"ם כתב הטעם ד"יגדיל תורה ויאדיר" בגלל הדין הראשון — הי' צריך לכתבו מיד בתחלת ההלכה: נאמר ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר, ולכן, אחד מבני מבוי שביקש להעשות מלמד .. אין יכולין שכניו למחות בידו; או עכ"פ (אם נאמר שאין דרך הרמב"ם לפתוח בפסוק, אלא תחילה מביא ההלכה ואח"כ הראי' מהפסוק) מיד לאחרי הדין הראשון, ואח"כ להוסיף הדין השני, "וכן מלמד תינוקות שבא חבירו ופתח בית ללמד תינוקות בצדו כו'".

ובפרט שהחידוש שבהלכה זו הוא בנוגע לדין הראשון, ולא בנוגע לדין השני, כי:

הדין השני, "מלמד תינוקות שבא חבירו ופתח בית ללמד תינוקות בצדו .. אינו יכול למחות בידו" — אין בו חידוש, שהרי כן הוא גם בנוגע לשאר בעלי אומנויות, חייט או בורסקי וכו', כמ"ש הרמב"ם⁸³ שאם "הי' .. אחד מבני מבוי אומן .. או שהיתה שם מרחץ או חנות או רחיים, ובא חבירו ועשה מרחץ אחרת כנגדו או טחון אחרת, אינו יכול למנעו .. שהרי יש ביניהם אותה אומנות" (ואין לו לחשוש שהדבר יפגע בפרנסתו, שניתנת ע"י הקב"ה).

בשלמא בגמרא, הנה בנוגע לשאר האומנויות יש פלוגתא אם "לשכנו (הדר במבוי כמוהו) אינו כופיהו" (מלירד לאותו אומנות) או ש"אף לשכנו כופיהו", ולכן יש חידוש בנוגע למלמד תינוקות, שאע"פ ש"אמר רב הונא האי בר מבואה דאוקי ריחיא ואתא בר מבואה חברי' וקמוקי גבי', דינא הוא דמעכב עילויו" — "מודי רב הונא במקרי דרדקי דלא מצי מעכב, דאמר מר עזרא תיקן להן לישראל שיהו מושיבין סופר בצד סופר וכו'"⁸⁴; אבל כיון שהרמב"ם פוסק שגם בנוגע לשאר בעלי אומנויות "אינו יכול למנעו .. שהרי יש ביניהם אותה אומנות" — שוב אין חידוש בדין זה בנוגע למלמד תינוקות.

הוספה

א

בי"ה, ט"ז מ"ח תשי"ג
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ וכו' מוה"ר ... שי

שלום וברכה!

ע"י בנו האברך ... שי קבלתי פ"נ בשבילו בעד זוגתו וקרוביו שיחיו, וכשאהי על הציון של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אזכירם.

ובטח למותר לעוררו, אשר להמשכת וקבלת ברכות השי"ת צריך לתקן ולהרבות בכלים מתאימים לזה, אשר הכלים הם עניני תורה ומצוות. וכדי שזה גופא יהי בהצלחה מועיל לזה ענין התפלה, שאין פירושה רק בקשת צרכים גשמיים, אלא ועאכו"כ צרכים הרוחניים, ומרומז זה ג"כ בסדר הבקשות בתפלה שתחלתן היא חננו מאתך חכמה בינה ודעת (או דעה בינה והשכל), וחכמתו ובינתו של איש הישראלי הרי זה התורה והמצוה, וכמ"ש כי היא חכמתכם ובינתכם.

ומהנכון, שבלי נדר, ישמור את שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, והם: אמירת שיעור תהלים — כפי שנחלק לימי החדש — אחר תפלת שחרית בכל יום, לימוד פרשה חומש עם פירוש רש"י מהסדרה של השבוע, (ביום א' עד שני, ביום ב' משני עד שלישי וכו'), ולימוד שיעור תניא כפי שנחלק לימות השנה, וכן יתן איזה מטבע לצדקה, ומה טוב שיהי' זה עכ"פ בימי הקריאה בס"ת ביום ב' וה'. — מובן שכ"ז צריך להיות כנ"ל בלי נדר — והשי"ת ימלא משאלות לבבו לטובה, ויוכל לבשר בשו"ט בזה, בברכה.

א

וכמ"ש כי היא חכמתכם ובינתכם: ואתחנן ד, ו.

82) ראה גם תו"מ חס"ב ע' 215. וש"נ.

84) שם כא, סע"ב.

83) ה'ל' שכנים פ"ו ה"ח.

ובהמשך לזה אמר שכן הוא גם בנוגע ל"מיהו יהודי", שהם בעצמם יודעים שזהו היפך מאלקות, ויודעים את האמת שגוי הוא גוי ויהודי הוא יהודי, ויודעים שגזירת "מיהו יהודי" היא גזירה איומה שלא היתה כמוה, גרועה יותר מכל הגזירות והשמדות שעברו בני; והם בעצמם יודעים שהסיבה לכך שאומרים באופן אחר היא — בגלל ש"יצרו תקפו"¹²², אבל מצד אמיתית הענין, הרי זה היפך האמת, ולכן דורשים מהם להודות על טעותם וכו'.

ועד שיהי' הענין ד"כי תשא את ראש בני ישראל" — לילך בראש מורם, מבלי להתפעל מאף אחד כו',

ובהמשך לזה — הענין ד"ויקהל משה", היינו, לאסוף את כל בני, שענין זה נעשה דוקא ע"י תורת משה שהיא תורת אמת,

ועד ל"אלה פקודי המשכן"¹²³, "רמז למקדש שנתמשכן כו"¹²⁴, והיינו, שחורבן ביהמ"ק הוא כמו משכון שהקב"ה לקח מבניי ואח"כ יחזירו להם — ע"י משיח, שיבנה מקדש במקומו וכו', שאז יודעים ש"הרי זה זה משיח בודאי, ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד, שנאמר¹²⁵ כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד"¹²⁶.

[בסיום ההתוועדות ניגנו הניגון "אי וואדיע מיא ניע פאטאָנים אי וו אַגניע ניע סגאָרים", וכ"ק אדמו"ר שליט"א עמד מלא קומתו ורקד על מקומו משך זמן.

לאחרי תפלת מנחה התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן ניגון הנ"ל].

וכיון שאין חידוש בדין זה, לא הוצרך הרמב"ם להוסיף "שנאמר ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר".

והחידוש הוא רק בדין הראשון — שבשאר אומנויות, אם אין ביניהם אותה אומנות, אזי "כופין בני מבוי זה את זה שלא להושיב ביניהן לא חייט ולא בורסי ולא אחד מבעלי אומנויות"⁸³, ואילו בנוגע ללימוד תשב"ר, "אחד מבני מבוי שביקש להעשות מלמד .. אין יכולין שכניו למחות בידו"; ועל חידוש זה יש צורך בראי' — "שנאמר ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר".

וכיון שהרמב"ם מדייק וכותב "שנאמר .. יגדיל תורה ויאדיר" לאחרי הדין השני דוקא, עכצ"ל, שהראי' מפסוק זה היא על שני הדינים, ובעיקר על הדין השני — "וכן מלמד תינוקות שבא חבירו ופתח בית ללמד תינוקות בצדו כו'" (שלאחריו כותב "שנאמר כו'"), ועכ"פ — לא פחות מאשר על הדין הראשון.

ולכן יש מקום לדייק ולשאול, שבנוגע לדין השני הי' הרמב"ם צריך להביא הענין ד"קנאת סופרים תרבה חכמה" שבגמרא (ולא הפסוק "יגדיל תורה ויאדיר", ששייך לדין הראשון).

טו. עוד שאלו: מה היתה הקס"ד שהרמב"ם יביא הטעם ד"קנאת סופרים תרבה חכמה" שבגמרא — הרי בגמרא הובא טעם זה בדעת המ"ד שבשאר אומנויות "דינא הוא דמעכב עליו", שגם הוא מודה "במקרי דרדקי דלא מצי מעכב", כי "מושביין סופר בצד סופר" בגלל ש"קנאת סופרים תרבה חכמה", אבל כיון שהרמב"ם פוסק כהמ"ד שגם בשאר האומנויות "אינו כופיהו" (מליד לאותו אומנות), לא מתאים על זה הטעם ד"קנאת סופרים תרבה חכמה"?

ובכן: שאלה זו יש להקשות על דברי הרמב"ם גופא, ש"מלמד תינוקות שבא חבירו ופתח בית ללמד תינוקות בצדו .. אינו יכול למחות בידו, שנאמר ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר" — הרי גם בשאר אומנויות "אינו יכול למנעו", וא"כ, מהו הצורך בפסוק מיוחד בנוגע לתלמוד תורה?

ועכצ"ל, שהצורך בפסוק "יגדיל תורה ויאדיר" הוא בנוגע לחידוש שיש בתלמוד תורה לגבי שאר אומנויות — שבשאר אומנויות אינו יכול למנעו רק אם כבר "יש ביניהם אומנות זו", אבל אם אין ביניהם אומנות זו, "כופין בני מבוי זה את זה שלא להושיב ביניהן לא חייט ולא בורסי ולא אחד מבעלי אומנויות"; ואילו בתלמוד תורה, גם אם עד עתה לא הי'

(122) ראה רמב"ם הלי' סנהדרין ספ"ב.

(123) ר"פ פקודי.

(124) פרש"י עה"פ.

(125) צפני' ג, ט.

(126) רמב"ם הלי' מלכים ספ"א.

מלמד תינוקות במבוי זה, "אין יכולין שכניו למחות בידו, שנאמר .. יגדיל תורה ויאדיר" (ועד"ז שאר החילוקים שביניהם).

וכיון שמדובר אודות החידוש שבת"ת לגבי שאר אומניות — הי' הרמב"ם יכול להביא הענין ד"קנאת סופרים תרבה חכמה", כבגמרא.

אך ע"פ משנ"ת בהתוועדות דפורים, מתורצת גם קושיא זו — כי, החילוק בין "קנאת סופרים תרבה חכמה" ל"יגדיל תורה ויאדיר" הוא, ש"קנאת סופרים תרבה חכמה" הוא רק טעם (לדחיית ההיזק דהשגת גבול), ואילו "יגדיל תורה ויאדיר" הוא דין, ולכן מדייק הרמב"ם להביא ראיה מ"יגדיל תורה ויאדיר", כדי להדגיש שיש (לא רק היתר, אלא גם) חיוב בדבר.

טז. עוד שאלו: מדוע בהל' שכנים⁸⁵, שמחלק בין "חנות שבחצר (ש)יכולין השכנים למחות בידו ולומר לו אין אנו יכולין לישן מקול הנכנסים והיוצאין", לתלמוד תורה, ש"יש לו ללמד תינוקות של ישראל תורה בתוך ביתו ואין השותפין יכולין למחות בידו ולומר לו אין אנו יכולין לישן מקול התינוקות של בית רבן" — לא הביא הרמב"ם הפסוק "יגדיל תורה ויאדיר", ויתירה מזה, שלא הביא כלל ראיה לדבר, גם לא הענין ד"קנאת סופרים תרבה חכמה"?

והמענה על זה — ע"פ מה שרואים בכ"מ דרכו של הרמב"ם, שכשמביא ענין בפעם השני, אינו מביא את כל הראיות וכו', כבפעם הראשונה, כיון שסומך על כך שזוכרים על משנ"ת כבר לפנ"ז. — אי אפשר לסמוך על ענין שיתבאר בהלכות שלאח"ז, אבל אפשר לסמוך על מה שכבר נתבאר בהלכות שלפנ"ז.

ועד"ז בנדו"ד: כיון שבהלכות ת"ת כתב הרמב"ם "שנאמר .. יגדיל תורה ויאדיר", שוב אינו צריך לחזור על ראיה זו בהלכות שכנים.

יז. כמו"כ שאלו על הלשון שנאמר בהתוועדות "מושיבין סופר בצד סופר" — "סופר" דייקא, ולא "מלמד תינוקות", כלשון הגמרא לעיל מיני⁸⁶: "שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות כו'". ובפרט שבתוס'⁸⁷ כתב ש"לא גרסי' כמו שיש בספרים דאמר מר עזרא תיקן להם לישראל שיהו מושיבין סופר בצד סופר", וכנראה שגם רש"י אינו גורס זאת.

אבל: מה שלא גרסינן כו' — הרי זה בגלל סיבה צדדית, אבל

(87) כב, רע"א.

(85) שם הי"ב.

(86) כא, א.

שנות הגלות (ואז התחיל בנין המלכות לאחר הדורמיטא דז"א כו'¹¹⁵), לא היתה הגאולה להיות באופן גלוי, בגלל שבנ"י היו במעמד ומצב בלתי-רצוי, כיון שנדבקו בהם ענינים בלתי-רצויים בנוגע ל"שארה כסותה ועונתה", שהו"ע כחות הפנימיים וכחות המקיפים כו'¹¹⁶,

— ועד לחטא של הנשים הנכריות, שזהו ענין שפוגע בעצם כו', כמובן גם ממ"ש הרמב"ם¹¹⁷ ש"שכבת זרע היא כח הגוף וחיינו ומאור העינים כו'", ולכן כשנותנים זאת לנשים נכריות, אזי מכניסים מאור עיניו של יהודי (ועד לכח הא"ס כו'¹¹⁸) לתוך הקליפות, שזוהי ירידה גדולה ביותר —

ומובן שבמצב כזה לא היתה יכולה להיות הגאולה "ביד רמה", כיון שב"ד של מעלה יבוא בטענה שבנ"י אינם ראויים לכך, ולכן הוצרכה הגאולה להיות בחשאי.

ורק לאחר שבה עזרא וסילק את הנשים הנכריות¹¹⁹ — שאז הבינו כולם, הן יהודים והן (להבדיל) גוים, שאינם יכולים להיות ביחד, ודוקא העובדה שאינם ביחד היא מעלה וטובה עבורם (גם עבור הנשים הנכריות) — אזי היתה הגאולה יכולה להיות כדבעי, עד לבנין בית שני, עליו נאמר¹²⁰ "גדול יהי כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון".

וזהו הקישור בין ב' המאמרים בזהר — שתחילה מדובר אודות הגאולה מבבל שבגלל הנשים הנכריות היתה בחשאי כו', ובהמשך לזה מדובר אודות בנין ביהמ"ק, שיכול להיות רק לאחר סילוק הנשים הנכריות.

כד. בהמשך לזה דובר אודות הענין של "מיהו יהודי".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לעולים החדשים מרוסיא לנגן ניגון, כאמרו (בכת"שחוק): קונצרט ללא תשלום...].

* * *

כה. ה"יינה של תורה" שבפירוש רש"י, שיהודי מצד עצמו לא שייך לע"ז, אלא ש"נכנס בו רוח שטות"¹²¹ — נכלל בשיחה המוגהת דלעיל (סכ"א).

(119) עזרא קאפיטל ט ואילך.

(115) ראה פע"ח שער הפורים פ"ה.

(120) חגי ב, ט. וראה ב"ב ג, סע"א

(116) ראה לקו"ת במדבר יד, ג. ובכ"מ.

ואילך.

(117) הלי' דעות פ"ד הי"ט.

(121) סוטה ג, א.

(118) ראה לקו"ת שה"ש לט, סע"ד

ואילך. ובכ"מ.

כב. בהערות אאמו"ר¹⁰⁷ מבאר מ"ש בזהר¹⁰⁸ אודות הדרוש על הפסוק¹⁰⁹ "והי' באחרית הימים נכון יהי' הר בית ה' בראש ההרים", שמצד חביבות הדרוש עשו קשרים כדי שלא לשכחו — ש"אחרית הימים" (סוף זמן הגלות) בספירות קאי על ספירת המלכות, ש"רגלי" יורדות גו"¹¹⁰, שהו"ע הירידה לבי"ע כדי לברר בירורים, וכיון שמצד הירידה למטה יכול להיות ענין השכחה, לכן צריך לעשות קשרים שלא ישתכח, ומבאר כל הענין ע"פ קבלה.

והנה, מאמר זה בא בהמשך למאמר שלפנ"ז¹¹¹ בנוגע לגאולה, שתוכנו שיש ב' אופנים בפעולת הקב"ה להוציא את בני"מ מהגלות — מגלות מצרים או מגלות בבל, ומבאר ע"פ משל לבן מלך שחטא לאביו המלך, ולכן גרשו כו', וכשמגיע אח"כ הזמן שהמלך מוציא אותו מהגלות ומחזירו להיכלו, הנה כאשר הנהגת הבן היא כדבעי, אזי ההנהגה עמו היא באופן ההנהגה של מלך, כפי שהי' בגאולה מגלות מצרים, שהיתה באופן נסי, ועד ש"בני ישראל יוצאים ביד רמה"¹¹², והי' ניכר שהם "שבטי י"ה"¹¹³; משא"כ בגאולה מגלות בבל, שאז לא היתה הנהגת בני"מ כדבעי, לא היתה הגאולה יכולה להיות באופן גלוי, וגם לא היתה בשלימות, אלא באופן ש"אכתי עבדי אחשוורוש אנן"¹¹⁴ (שהרי אילו זכינו — היתה הגאולה כדבעי).

וכמדובר כמ"פ שאאמו"ר מבאר רק הענינים שלא היו תופסים לבד, בסמכו על כך ששאר הענינים יבינו לבד. ועד"ז בנדודי, שאינו מבאר קישור ב' הענינים, אופן הגאולה ואחרית הימים.

כג. והביאור בזה:

בנוגע לביאור החילוק בין הגאולה ממצרים לגאולה מבבל ע"פ המשל דבן מלך כו' — אין חידוש בכך שהגאולה ממצרים היתה באופן נסי כו', דכיון שמדובר אודות מלך ובן מלך, הרי בודאי שצריך להוציא את בן המלך באופן הראוי לבן מלך, וכפי שהמלך בעצמו מוציא אותו, שלכן היתה הגאולה באופן גלוי, ב"יד רמה", כדרכו של מלך שאינו צריך להתחבא ולהתבייש ממישהו, אלא עושה כל דבר בגלוי;

החידוש הוא בנוגע לגאולה מבבל — שאע"פ שעברו שבעים

בודאי שלכו"ע הדין הוא ש"מושיבין סופר בצד סופר" (כולל גם הדיוק "סופר"), שהרי הכל גורסין את הסיום "קנאת סופרים תרבה חכמה".

ובנוגע לדיוק "סופר" — יש לומר ע"פ המבואר בחדא"ג מהרש"א⁸⁶ בנוגע ללשון "קנאת סופרים תרבה חכמה": "לא אמר קנאת חכמים תרבה חכמה, כי המגיע כבר למעלת החכם לא יתקנא בחבירו, והחכמה נוספת בו ממילא, כמ"ש⁸⁸ ישמע חכם ויוסיף לקח, אבל הסופרים דנקט הם שעדיין לא הגיעו למעלת החכמים, כמו המקרי דרדקי, קנאתם בחבריהם תרבה להם החכמה להגיע למעלת חכם", ולכן נאמר הלשון "מושיבין סופר כו'", שלכו"ע שייך בזה הענין ד"קנאת סופרים תרבה חכמה". וע"פ הנ"ל יתורצו גם שאר הדיוקים שהעירו אודותם.

יח. והנקודה הפנימית בזה שהרמב"ם מביא כאן הענין ד"יגדיל תורה ויאדיר":

בלימד התורה יש כמה דרגות — החל מהלימוד כדי שיבוא במעשה בפועל, כמארז"ל⁸⁹ "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה", ועד לדרגא הכי נעלית בלימוד התורה — לא בנוגע למעשה בפועל, אלא מצד הענין ד"יגדיל תורה ויאדיר", כדברי הגמרא במסכת חולין⁹⁰ בנוגע לסימני דגים: "כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר .. וליכתוב רחמנא קשקשת ולא ליכתוב סנפיר, יגדיל תורה ויאדיר", היינו, שאין זה נוגע למעשה בפועל, אלא הלימוד הוא רק מצד הענין ד"יגדיל תורה".

וכיון שהרמב"ם מביא הענין ד"יגדיל תורה ויאדיר" בנוגע ללימוד עם תינוקות של בית רבן, מרומז בזה ענין נוסף — שדוקא ע"י הלימוד עם תינוקות של בית רבן (אפילו כשלומדים עמהם רק אל"ף ביי"ת), באים לדרגא הכי נעלית בלימוד התורה⁹¹.

וענין זה קשור גם עם ימי הפורים — שמרדכי התעסק בעצמו עם לימוד התינוקות, ולכאורה, כיון שבאותה שעה הי' יכול ללמוד בעצמו ענינים נעלים יותר, למה התעסק עם לימוד התינוקות? אלא זהו לפי שדוקא ע"י באים לעילוי ד"יגדיל תורה ויאדיר"⁹².

יט. ומזה למדים הוראה בנוגע ללימוד התורה:

ובהקדם מ"ש⁷³ "ליהודים היתה אורה", ואיתא בגמרא⁹³ "אורה זו

(88) משלי א, ה. (91) ראה גם תו"מ חמ"ד ע' 220 ואילך. וש"נ.
(89) קידושין מ, ב. וש"נ.
(92) חסר קצת (החז"ל).
(93) מגילה טז, ב.

(107) לקוטי לוי"צ פרשתנו ע' קלו ואילך.
(108) ח"ב קצ, א.
(109) ישע"י ב, ב.
(110) משלי ה, ה. וראה אוה"ת נ"ך עה"פ (ע' תקסד ואילך).

(111) שם קפט, א ואילך.
(112) בשלח יד, ח.
(113) תהלים קכב, ד.
(114) מגילה יד, א. וש"נ.

תורה", והיינו, שמיד לאחרי נס פורים ישבו היהודים ללמוד תורה, ומבלי הבט על כך שבפורים נמצאים במעמד ומצב ד"עד דלא ידע", הנה הענין הראשון שמודגש בפורים — עוד לפני "ששון זו מילה, ויקר אלו תפילין"⁹³ — הרי זה הענין ד"אורה זו תורה", שיושבים ללמוד תורה, ועי"ז נעשה מעמד ומצב של "אורה" (כמדובר בארוכה בהתוועדות דפורים⁹⁴).

ומזה מובן, שבבואנו מימי הפורים צריך להוסיף בלימוד התורה, והכוונה היא בפשטות — ללא קונצים או דברי צחות, אלא פשוט בפשטות, להוסיף בלימוד התורה הן ביום והן בלילה, והיינו, שמבלי הבט על כך שהוא עסוק בשליחותו בהפצת המעיינות חוצה, ועובד עבודתו מתוך מס"נ ממש — הנה הכל טוב ויפה, אבל אין זה שייך ללימוד התורה, אלא צריך גם לעסוק בלימוד התורה כפשוטו.

ובמיוחד תלמידי הישיבות, ואפילו אלו שלומדים ב"חדרים" — הנה מימי הפורים צריכים ליקח הוראה להוסיף בלימוד התורה,

ולא רק בנוגע לעצמם, אלא עליהם לגשת גם לאח או אחות גדולים יותר, וגם להורים, ולומר להם, שבבואנו מימי הפורים שבהם "ליהודים היתה אורה, זו תורה", צריך להוסיף בלימוד התורה,

ולא להסתפק בכך, אלא לשאול אותם מיד למחרת אם אכן הוסיפו בלימוד התורה בפועל, ומה פעל הלימוד בנוגע לפועל.

ומובן, שאין זה פוגם בכבוד האב, כיון שהבן יעשה זאת בדרכי נועם ומתוך כבוד, לאחרי בקשת סליחה וכו', בכל אופני הזהירות שלא לפגוע בכבוד האב⁹⁵; אבל, ביחד עם הזהירות שבדבר, צריך לדרוש ממנו להוסיף בלימוד התורה כו'.

ואדרבה, עי"ז גופא מקיים מצות כיבוד אב — כמובן מזה שהדין שאין להתחשב בדברי אביו בנוגע לעניני תומ"צ, נאמר דוקא בהל' כיבוד אב⁹⁶, דלכאורה, דין זה הוא בסתירה לכיבוד אב, שבמקרה כזה אינו מחוייב בכיבוד אב, וא"כ, מדוע הובא דין זה בהל' כיבוד אב, בה בשעה שהי' מתאים יותר לכתבו בחלק או"ח⁹⁷ בסימן שבו מדובר אודות הענין ד"בכל דרכיך דעהו"⁹⁸. ועכצ"ל, שענין זה גופא הוא חלק ממצות כיבוד אב⁹⁹.

וכמובן בפשטות שמצד כיבוד אב צריך הבן להשתדל למנוע ענין

94 (98 משלי ג, ו.
95 ראה שו"ע יו"ד סר"מ ס"א.
96 שם סט"ו.
97 ושל"נ.
98 ראה גם תו"מ חס"ב ריש ע' 197.
99 ושל"נ.
97 סרל"א.

של היזק אצל אביו (אף שאינו מחוייב להשתדל שהאב ירויח על ידו, שהרי החיוב דכיבוד אב הוא משל האב דוקא¹⁰⁰), ולכן צריך למנוע ממנו גם היזק בעניני תומ"צ.

ואז יראה האב את גודל אהבת הבן אליו — שאע"פ שמצד היותו ילד עדין אינו רוצה לתבוע מאביו, אפילו לא בצורה עדינה כו', הנה מצד גודל אהבתו אליו, מניח הצדה את ההרגשים שלו כלפי אביו, ותובע ממנו ענין שנוגע לטובת אביו כו'⁹².

ועי" ההוספה בלימוד התורה באים לענין ד"ויקהל משה"¹⁰¹, שהו"ע הקהלת בני" ללימוד התורה¹⁰².

* * *

כ. מאמר (כעין שיחה) ד"ה וידבר גו' זאת חוקת התורה וגו'.

* * *

כא. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק¹⁰³ "למה ה' יחרה וגו'", "כלום מתקנא אלא חכם בחכם גבור בגבור",

— שטענת משה היתה (לא על עצם עונש מיתה, שבודאי מגיע על עבירה חמורה כמו ע"ז, אלא) על אופן העונש, "ועתה גו' אכלם"¹⁰⁴: ללא ב"ד, תיכף ומיד, ועל כל בני", גם אלו שלא חטאו בעגל, שענין זה הוא (לא מצד העבירה עצמה, אלא) מצד החרון אף (לא בשייכות לעובדי העגל, שעל זה יש "פתחון פה למשה ללמד סניגוריא .. למה יחרה אפך בעמך, לא להם צוית לא יהי' לכם אלהים אחרים, אלא לי לבדי"¹⁰⁵, כי אם) בשייכות לע"ז עצמה.

ועל זה טען משה "כלום מתקנא אלא חכם בחכם גבור בגבור", כיון שהחרון אף ("מתקנא") הי' בשייכות לאמירה "אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים"¹⁰⁶, שבשביל זה יש צורך בחכמה וגבורה דוקא —

הוגה עי" כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חט"ז ע' 402 ואילך.

* * *

100 שם ס"ה.
101 ר"פ ויקהל. וראה יל"ש עה"פ (רמז
(תח).
102 חסר הסיום (המו"ל).
103 פרשתנו לב, יא.
104 שם, יו"ד.
105 פרש"י יתרו כ, ב.
106 פרשתנו שם, ד.